

Válasz Mellár Tamás opponensi véleményére

Szeretném megköszönni az opponens alapos bírálatát, megjegyzéseinek figyelembe vétele javíthatott volna a dolgozaton. Mellár Tamás bírálatában véleményem szerint több olyan pont van, ahol közelebbről megnézve valójában nincs nézeteltérés közöttünk. Más kérdésekben azonban látszik az eltérés, és ahol erre mód van, igyekszem alátámasztani a saját álláspontomat.

Téma és stílus

Mellár Tamás sajátosnak nevezi a dolgozat témaválasztását. Hiányolja a szerves egységet a különböző részek között, és azt, hogy tankönyvnek nem eléggé didaktikus. Egy a gyakorlati, középtávú makromodellezőknek szánt kézikönyv valóban sajátos műfaj, félig-meddig tankönyvnek, félig-meddig példákon keresztül való illusztrációnak kell lennie. A könyv a célközönség szempontjait figyelembe véve lett „vegyes felvágott” módon megírva, egy túlságosan didaktikus stílust nem tartottam volna illendőnek. A szerves egység hiánya inkább aggasztó, de érzésem szerint ez a szakmánk problémája. Ha lenne olyan makroökonómia, amely tananyagként és gyakorlatként szerves egységként prezentálható lenne, szívesen megtenném. Egyik fontos mondanivalóm éppen az, hogy az elméletek (ami tankönyvbe foglalható), és a gyakorlat (ami csak illusztrálható) nincsenek tökéletes köszönőviszonyban egymással.

A főáram (mainstream) szerepe

Mellár Tamás bírálatának egy gyakran visszatérő fonala, hogy a dolgozat túlságosan mainstream irányultságú, és nem ad megfelelő teret egyéb megközelítéseknek. A mainstream-mel kapcsolatban két szélsőséges nézet azonosítható. Az egyik (nevezhetjük pangloss-i nézetnek) szerint a közgazdasági *mainstream* a lehető legjobb közgazdaságtan. Nem tökéletes, de fejlődőképes és fejlődik. Az eszmék szabad áramlása biztosítja azt, hogy egy adott pillanatban ennél jobbat ne lehessen kitalálni. A másik szélsőség (nevezhetjük szociológiai nézetnek) szerint a mainstream egy meghatározott ideológia vagy érdekegyüttes kiszolgálója, képviselőit ideológiai, anyagi és karrier motívumok irányítják. Úgy vélem, hogy a mainstream korántsem a lehetséges közgazdaságtanok legjobbika, és persze az ideológiai és karrier motívumok is jelen vannak. Ugyanakkor számos tisztes oka is van annak, hogy uralkodik. Talán eddig egyetértünk Mellár Tamással. Viszont kritikájából arra következtettek, hogy vélhetőleg én kevesebbre értékelem az alternatív elméleteket, például valamilyen fajta nem a mainstream által interpretált keynesianizmust.

A mainstream makroökonómia empatikus bemutatására szükségem volt céljaim – „mit kell tudni egy makromodellezőnek?” – szempontjából. Ezzel együtt úgy érzem, hogy a bírálók által is elismert kritikai megközelítés sem hiányzik a disszertációból, mégpedig a megszokottnál nagyobb mértékben. Az alternatív nem mainstream elméletek bemutatását a kitűzött célt figyelembe véve opcionálisnak tekintettem. Aki ma foglalkozik makromodellezéssel, annak ismernie kell azt, ami ma uralkodik. De fontosnak tartottam azt is, hogy rámutassak a jövő körvonalaira is, ez indokolja a záró fejezetet az ágens alapú modellezésről, és a gyakori hivatkozást a viselkedési gazdaságtan eredményeire. A jövőről azonban természetesen csak sejtéseink lehetnek, ennél hosszabb tárgyalása ezeknek az ígéretes kezdeményeknek nem lett volna indokolt.

Tőkepiac pénz nélkül

Mellár Tamás abszurdnak tartja azt az – egyébként megszokott és nem tőlem származó – tárgyalási módot, amely tőkepiacokról beszél pénz nélkül. Ebben a kérdésben, azt hiszem, alapvetően eltér a véleményünk. Számomra ez az absztrakt-analitikus gondolkodás egyik fontos megnyilvánulása. Az, hogy logikailag szétválasztható a pénz és, mondjuk, a hitel vagy bármilyen „pénzügyi aktíva” (financial asset) a közgazdasági gondolkodás egy fontos eleme. (Ez egyébként a gyakorlatban is megtörténhet, hiszen lehet vetőmagban is hitelezni.) Ezáltal lehetővé válnak a tőkepiacokkal kapcsolatos olyan gondolatmenetek, amelyek azokat a pénz „fátyla” nélkül tanulmányozzák. Egy másik kérdés, hogy a pénz valóban „fátyol”-e, mint ahogyan azt a közgazdaságtan történetében sokan feltételezték.

A 13. fejezet szerepe

Mellár Tamás szerint a gyakorlati makromodellek eklektikussága nem új meglátás, aminek bizonyításához nincs szükség a jegybankok inflációs jelentésének citálására. Abban tökéletesen egyetértek vele, hogy ez sokak számára kézenfekvő igazság, ám abban nem, hogy a kézenfekvő igazságokat nem kell bizonyítani. (Egyébként az állítás igazságáról szerintem sokan egyáltalán nincsenek meggyőződve.) Az úgynevezett „városi legendák” is kézenfekvő igazságokként kezdik pályafutásukat, amelyek ellenőrzését mindenki feleslegesnek tartja. Állításom egyébként kicsit erősebb annál, hogy a gyakorlati modellek pragmatikus elemeket is tartalmaznak. Nevezetesen azt igyekeztem bizonyítani, hogy kevés hatással van rájuk a „monetáris politika modern tudománya”. (Félreértések elkerülése végett: nem a makroökonómia általában.)

A saját modellhez való hozzájárulás

A 14. fejezetben prezentált modellel kapcsolatban Mellár Tamás felveti, hogy a szövegből a saját hozzájárulásom nem állapítható meg, mivel társszerzős cikkek összefoglalásáról van szó. Mivel a saját hozzájárulások elkülönítése a doktori pályázat egyik követelménye, a pályázatomban szerepelnek a társszerzők nyilatkozatai, amelyek arról tanúskodnak, hogy az én részesedésem ezekben a munkákban a modell kifejlesztése volt.

A modellel kapcsolatban Mellár Tamás megállapítja, hogy nem nevezhető az előzőekben leírt elmélet egyszerű alkalmazásának, mivel számos olyan eleme van, ami nem „mainstream”. Nem világos számomra, hogy ezt kritikai megjegyzésnek szánja-e. Az ismertetett modell sok részletben támaszkodik az előzőekben leírt elméletekre, lényeges pontokon azonban nem, és ahol nem, ott ezt a „józan ész” alapján, nem pedig valamilyen alternatív elmélet alapján teszi. A modellszámítások szerint az állami bérkiadások növelése közvetlen pozitív hatást gyakorol a GDP-re és a költségvetési egyenlegre, amit Mellár Tamás nem talál gazdaságpolitikai ellentmondásnak. Talán itt az ellentmondás nem volt a megfelelő kifejezés, mindenesetre az eredmény, nem a GDP, hanem a költségvetési egyenleg tekintetében, meglepő. Ugyanis itt nem a GDP arányos költségvetési egyenlegről van szó. Azt gondolom, hogy meglepő, ha azt találjuk, hogy egyfajta állami kiadás növekedés költségvetési egyenleg javító hatású, és ez nemcsak „mainstream” közgazdászok számára meglepő. Egyébként a modellben a hatás hosszabb távon negatív, ami már nem meglepő „mainstream” szempontból sem.

Vincze János